

Erfgoed langs de Leitha



M
OPEN
MONUMENTEN
DAG 2026
LEIDERDORP



12
sept
12 - 17 u

Route & activiteiten

pagina

Boerderij Munnikkenboogaard – nu Brasserie Park

8

- Informatiekraam Open Monumentendag
- Bezichtiging Herenkamer, vertellingen over restauratie

Bijenstal in De Houtkamp

9

- Rondleiding bijenstal en verkoop honingproducten

Parkeerplaats langs de Van Diepeningenlaan

10

- Bergbezinkbassin: (camera)bezichtiging en uitleg
- Historisch Brandweermaterieel: demonstraties en informatie

Heemtuin (honden niet toegestaan)

12

- Rondleidingen over het tuinonderhoud
- Rondleidingen Kunst in de Heemtuin
- Voordracht van gedichten

De Lange Akker

13

- Expositie over Freek van Leeuwen, schrijver, dichter, beeldend kunstenaar
- Bezichtiging keramiekatelier

Munnikkenweg

15

- Vertellingen over voormalige Kerkepad en boerderij Engelendaal

Verpleeghuis Leythenrode – voorheen klooster Engelendaal

14

- Vertellingen door monnik over het bedrijvige en zorgzame kloosterleven
- Expositie opgegraven gebruiksvoorwerpen

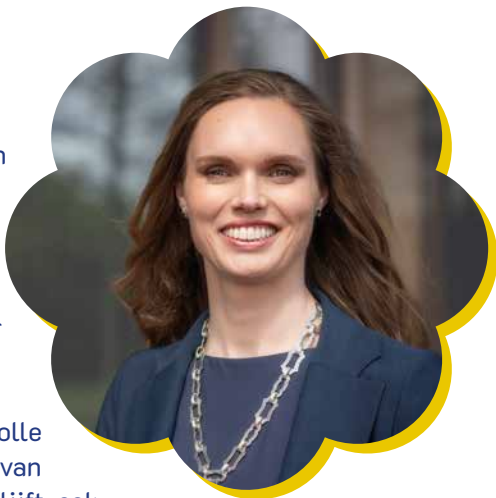
Boerderij Sterkenburg

16

- Gedeeltelijke bezichtiging
- Expositie en presentatie aan de hand van historische foto's
- Bouwplannen Uitvaartcentrum & Crematorium 'Uitvaart van uw Leven'

Voorwoord

Open Monumentendag is voor mij elk jaar weer bijzonder. We staan samen stil bij de gebouwen, plekken en verhalen die ons verbinden met het verleden én richting geven aan de toekomst. Het landelijke thema **Erfgoed in gevaar** raakt mij bijzonder omdat dat wat we waardevol vinden, niet vanzelf behouden blijft. De gemeente wil het historisch waardevolle erfgoed beschermen, zodat een stuk van de Leiderdorpse identiteit bewaard blijft, ook voor toekomstige generaties.



Het erfgoed van Leiderdorp kent vele verschijningsvormen. Zo zijn er monumentale panden, molens en boerderijen, zoals Munnikkenboogaard en Sterkenburg langs de voormalige veenrivier de Leitha. Maar ons erfgoed zit ook in wat minder zichtbaar is, en misschien juist daarom kwetsbaar is. Zo wijzen de bijenkorven in De Houtkamp op de onmisbare rol van bijen voor de natuur. De Heemtuin laat zien hoe belangrijk het is om natuur te koesteren als levend erfgoed van Leiderdorp. De beelden-expositie met het thema **Gevaar** nodigt uit om stil te staan bij onze relatie met de omgeving. Atelier De Lange Akker vormt daarin een inspirerende plek waar cultuurhistorisch erfgoed en verbeelding samenkomen.

Voor mij is Open Monumentendag niet alleen een dag van ontdekkingen, maar ook van verantwoordelijkheid. Erfgoed, tastbaar én immaterieel, vraagt om zorg, aandacht en betrokkenheid, van ons allen.

Ik nodig u van harte uit om deze dag, voor de 23^e keer in Leiderdorp, te beleven en vooral ook te waarderen. Mijn dank gaat uit naar alle vrijwilligers en het Comité Open Monumentendag die deze dag mogelijk maken.

Tjarda Struik
Burgemeester van Leiderdorp



De Leitha: historische levensader



1900: monding van de voormalige Leysloot in de Oude Rijn, ter hoogte van Hoofdstraat 38.

Rond 500 na Chr. stroomde de Leitha (later Leysloot) vanuit het vroegere hoogveengebied rondom Oud Ade door de huidige Bloemerd en De Houtkamp naar de Rijn. Dit veenriviertje vormde de levensader voor een welvarende nederzetting langs haar oevers: Leithon. Resten daarvan zijn bij de Hoogmadeseweg opgegraven in 2013, voordat daar het Leithonpark verrees.

Inhoud van een in Leithon opgegraven buidel met onder andere spelden en munten.



Er zijn schuren en waterputten gevonden en metalen gereedschap, glas, kammen, weefgewichten, spinklossen, fraai bewerkte zwaardscheden en een buidel met handelswaar van een haarspeldenmaker. De vondsten zijn te zien in het Leiderdorps Museum. Buitenlandse munten en aardewerk wijzen op handelscontacten met het Duitse Rijnland, Engeland en verder. Na het verdwijnen van Leithon rond 835 verplaatste de bewoning zich naar de oever van de Rijn, het huidige Oude Dorp.

In de 15^e eeuw begonnen monniken van klooster Engelendaal met ontginningen en droogmakingen. Aan de westzijde van hun Munnikkenpolder wierpen zij de Ommedijk op langs de Leitha, inmiddels Leysloot genoemd. De Ommedijk en Leysloot zien we nog steeds achter de korfbalvelden in de



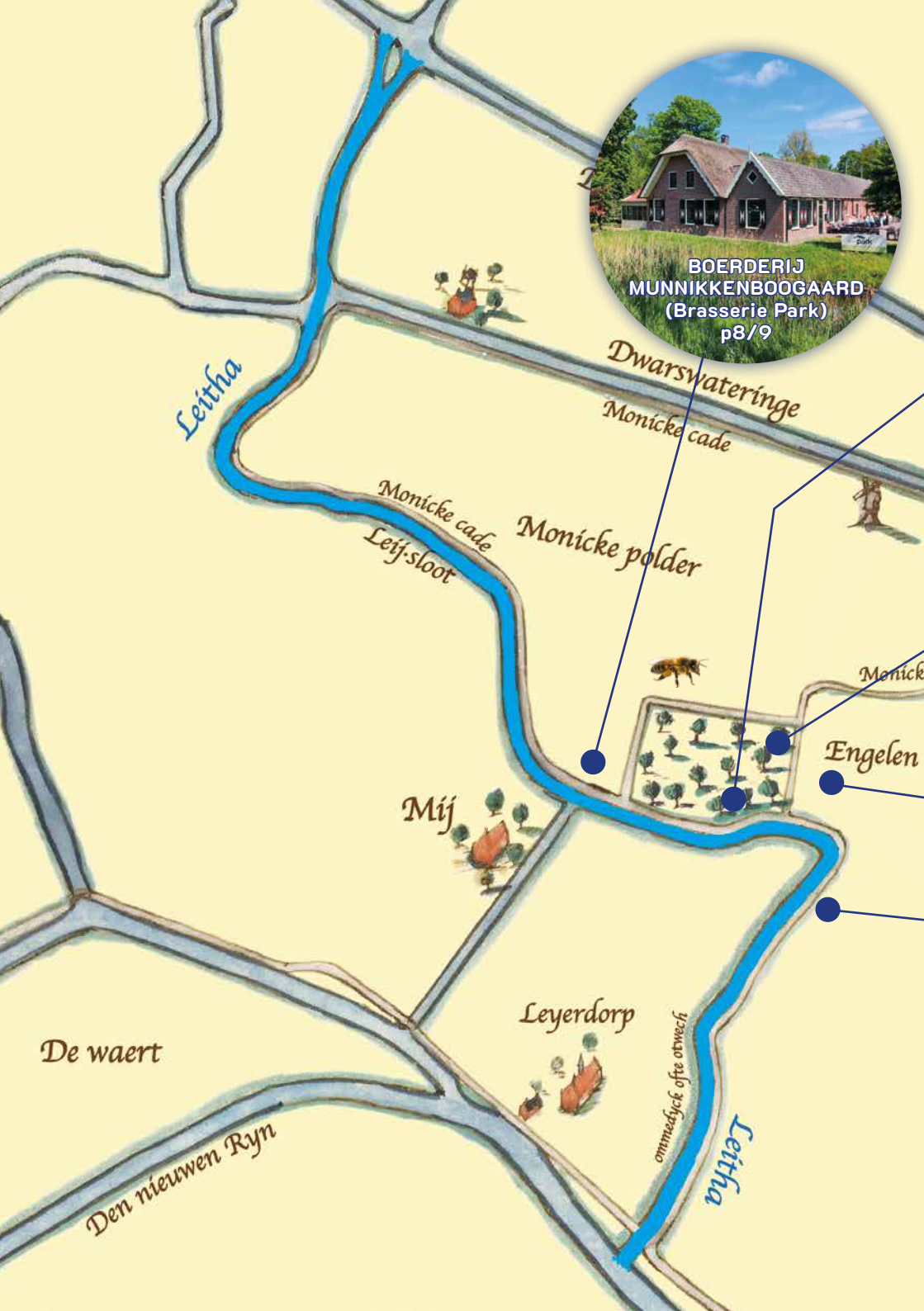
De lommerrijke bocht in de Leysloot, achter de Algemene Begraafplaats.

Bloemerd, langs de rietgedekte huizen in de Leyhof. De Leysloot kruist de Dwarswating. Omedijk en Leysloot vervolgen hun loop langs de Lentekade, Cor Gordijnsingel, door De Houtkamp (wilgendijkje - pagina 9) naar boerderij Munnikkenboogaard. Zij lopen verder langs de Munnikkenweg, waar klooster

Engelendael stond, en maken de lommerrijke bocht om de begraafplaats, langs boerderij Sterkenburg, via de Hoogmadeseweg naar de Oude Rijn. Op de ansichtkaart uit 1900 (pagina 4) zien we ter hoogte van Hoofdstraat 38 het bruggetje over de Leysloot, vlak voor de monding in de Oude Rijn.

Dezelfde locatie als de foto hierboven in 1941.







**BERGBEZINKBASSIN
& HISTORISCH BRAND-
WEERMATERIEEL**
p10/11



**HEEMTUIN /
DE LANGE AKKER**
p12/13



KLOOSTER ENGELNDAEL
(Verpleeghuis
Leythenrode)
p14/15

De polder van Acht hoven



**BOERDERIJ
STERKENBURG**
p16/17

De Does

Doeswateringe

Ruyge cade

Huys te Does

Lagen Ryndyck

Boerderij Munnikkenboogaard

(Brasserie Park – Van Diepeningenlaan 2)



Boerderij Munnikkenboogaard (Brasserie Park)

Het boerderijcomplex waarin sinds 2004 Brasserie Park is gevestigd, kent een lange geschiedenis. De boerderij is gebouwd rond 1830 en kreeg de naam ‘Bouw Lust’, maar werd in de volksmond ‘Munnikkenboogaard’ genoemd naar de voormalige klooster-boomgaard op deze plek. Hier boerde de familie De Graaf tot in de jaren ’60, toen de gemeente hun grond en panden kocht voor woningbouw en de aanleg van park De Houtkamp. Delen van de

boerderij werden gebruikt als kinder-boerderij en verhuurd, maar voor de hoofdgebouwen kwam pas in 1975 de redding. Leiderdorper Piet Kuivenhoven kocht het complex.

Kom vandaag in de herenkamer kijken hoe Piet Kuivenhoven de monumentale boerderij liet verbouwen tot restaurant ‘In den Houtkamp’, naar het ontwerp van de Leiderdorps architect Piet van der Sterre (1915–1978).

Piet van der Sterre



Bij Brasserie Park vind je de informatiekraam van Open Monumentendag en het Leiderdorps Museum.



Leiderdorps Museum





Boerderij Munnikkenboogaard voor de verbouwing.

Achter de kinderboerderij imkert Dirk Jan Binnendijk met zwarte honingbijen (Carnicabijen). Door klimaatopwarming starten bijen in het voorjaar steeds eerder met hun broednest. Wat als door onverhoopte kou in februari een deel van het broednest sterft?



Ommedijk en Leysloot in De Houtkamp.



In augustus-september worden winterbijen geboren. Als er door klimaatopwarming nog in november een broednest te verzorgen is, passen winterbijen zich aan: zij worden haalbijen voor het verzamelen van nectar, stuifmeel en water. Maar wie neemt hun taken over als zij na een week vliegen sterven door slijtage van hun vleugels?

Kom vandaag honing proeven en luisteren hoe slim dit levende erfgoed omgaat met deze uitdagingen van klimaatopwarming.

Bergbezinkbassin

(parkeerplaats langs de Van Diepeningenlaan)

TIP!

Over de gevolgen van
klimaatverandering voor ons
erfgoed bieden wij een
lezing aan op dinsdag
8 september om 20.00 u.

Info op:
kunstkringleiderdorp.nl



Tijdens de Open Monumentendag is een van de twee luiken op de parkeerplaats geopend.

Klimaatverandering zorgt voor weersextremen, niet alleen hittepieken, maar ook stortbuien. Regenwater van straten, trottoirs en daken wordt in een deel van Leiderdorp nog afgevoerd via het rioolstelsel, dus gemengd met ons afvalwater. De capaciteit van het rioolstelsel is niet onbeperkt.

Binnenzijde van een bergbezinkbassin.



Onder de parkeerplaats in De Houtkamp is een noodvoorziening gecreëerd.

Wanneer het rioolstelsel het niet meer aan kan, dient het bergbezinkbassin om overvloedig water tijdelijk te bergen en het riooldebiet te laten bezinken. Dat voorkomt circa tien maal per jaar dat rioolwater onze straten blank zet, ons oppervlaktewater vervuult en woningen, dus ook ons erfgoed, binnenstroomt.

Wat gebeurt er als dit bassin overvol raakt? Hoe wordt het geleegd en gereinigd? En met het oog op de toekomst: in welke wijken wordt hemelwater al gescheiden afgevoerd naar sloten?

Kom vandaag een (camera)kijkje nemen door het geopende luik van het bassin en laat je vertellen hoe medewerkers van de gemeente onze voeten droog houden.

BEDREIGD
ERFGOED



Handbrandspuit

Lokaal erfgoed verdient bescherming, ook tegen financiële bedreigingen. In 2023 stopte de brandweer van Leiderdorp na 125 jaar en werden de operationele brandweerauto's in Leiden gestationeerd. De sloop van de kazerne aan de Simon Smitweg noopte de toegewijde voormalige brandweerlieden tot het vinden van onderdak om het historische brandweermaterieel te blijven onderhouden en in te zetten bij evenementen. Het rijdende materieel is elders in Leiderdorp gestald en voorlopig ook in Hoogmade, met financiële steun van onze gemeente. Die steun is tijdelijk. Belangrijke kleinere bezienswaardigheden gingen naar het Leiderdorps Museum. Velen hechten belang aan het behoud van dit erfgoed.

Op de parkeerplaats kun je, als vanouds, genieten van demonstraties van de handbrandspuit naar een ontwerp uit

1650 van Jan van der Heijden (in gebruik tot 1941). Daarnaast nog twee oldtimers: de brandspuitaanhangwagen van hetzelfde type Luchtbeschermingsdienst 1938 als waarmee in 1944 de grote brand in boerderij Sterkenburg (pagina 16) is geblust, en de autospuit van het type Magirus Deutz (1961-1978), het gerestaureerde paradepaard van de Stichting Historisch Brandweermaterieel Leiderdorp.

Autospuit



De Heemtuin

TIP!

Bij de ingang ligt
deze folder.

LEVEND
CULTUREEL
ERFGOED



Kunstwerk van Daniëlla Rubinovitz: Fish Tribe.

Bij de aanleg in 1970 zijn diverse grondsoorten aangebracht als voedingsbodem voor vele soorten planten, struiken en bomen. Sloten en kronkelige paden scheiden de hooiweide, het hakhoutbosje en de akker.

Stichting Kunst in de Heemtuin realiseert sinds 2007 beeldtentoonstellingen. Kunstenaars verbeelden het jaarlijks wisselende thema – dit jaar Geaard – op een door hen zelf gekozen plek. De beelden verbinden natuur met kunst en versterken de schoonheid van beide. Zoals oud-beheerder Wim Kanbier in 2013 al opmerkte: “Kunst en de Heemtuin, er is geen betere combinatie mogelijk dan dat.”

Er zijn rondleidingen over het tuinonderhoud en rondleidingen over de geëxposeerde kunst. Frans Terken draagt gedichten voor.

Gedicht: Heemtuin

*Nemen we het groen in ogenschouw
de kleurenpracht van bloemen
in weelderig grasland en meiveld*

*te midden daarvan de beelden
die oprijzen tussen de halmen
zo met de ondergrond verbonden*

*kunstig uit natuurlijke materialen
gevlochten
dat oprichten van wat een mens vermag
om zich met de aarde een te voelen*

*als een school vissen bijeengedreven
staan zij en wij – beeld en mens – hier
in dit park rond de heuvel aan het water*

*dat het leven voedt vanuit de wortels
hoe we het omarmen en vasthouden*

Frans Terken



De Lange Akker

BEHOUDEN
ERFGOED



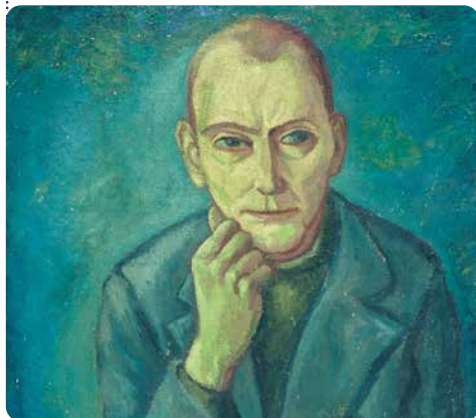
Het pittoreske huisje 'De Lange Akker'.

Aan de rand van de Heemtuin, vlakbij de Persant Snoepweg staat dit pittoreske huisje. Sinds 2013 heeft Margreet Roorda hier haar keramiek-atelier, maar het is oorspronkelijk gebouwd als zomerhuisje voor de familie van autohandelaar Kamsteeg. Hij liet het voor WO II bouwen aan het eind van een 260 meter lange strook grond, die vanaf de huidige Van Diepeningenlaan de polder inliep en noemde het daarom 'De Lange Akker'.

In 1953 werd de socialistische schrijver, dichter en beeldend kunstenaar Freek van Leeuwen de nieuwe bewoner. Hij schreef er romans en gedichten, maakte schilderijen en tekeningen. Vanaf 1964 woonden zijn vriendin Esther Velt en haar kinderen bij hem in tot zijn overlijden op 9 juni 1968. Daarna maakte de gemeente het huisje onderdeel van de vanaf 1971

aangelegde Heemtuin en was het 40 jaar lang kantoor en werkplaats van de beheerders. Toen zij een nieuw onderkomen kregen, besloot de gemeente om dit bijzondere erfgoed te behouden en zij gaven Margreet Roorda en Jos Nijhof de kans er een keramiekatelier te beginnen.

Freek van Leeuwen (1942), geschilderd door Kees van Ameijden.



Klooster Engelendael 1396 - 1577

(Verpleeghuis Leythenrode - Hoogmadeseweg 55)

VERDWENEN
ERFGOED



Misschien zag het klooster er zo uit?

Op de plek waar men in het 14^e-eeuwse Leiderdorp engelen kon horen zingen werd klooster Engelendael gesticht. De kloosterlingen waren aanhangers van de Moderne Devotie van boeteprediker Geert Grote (1340-1384). Hielden zij zich wel aan zijn leefregels van religieuze toewijding, armoede en kuisheid? Misschien wel binnen de muren, waar zij religieuze handschriften (over)schreven en illustreerden.

Pispot uit de ziekenzaal van het klooster (opgraving 1995).



Zij waren niet alleen op zichzelf gericht. Hun landerijen, boomgaarden (bijvoorbeeld de Munnikkenboogaard in de tegenwoordige Houtkamp) en wellicht ook de pottenbakkerij, boden werkgelegenheid aan de plaatselijke bevolking. Ook onderhield het klooster goede contacten met de adellijke bewoners van Leiderdorpse kastelen. Vrouwelijke kloosterlingen wijdden zich aan de verzorging van zieken en bejaarden uit de omgeving. Dat gebeurt trouwens nog steeds op deze plek; in Verpleeghuis Leythenrode.

Na het Leidens ontzet werden de gebouwen gesloopt en de landerijen en boomgaarden verkocht.

Kom vandaag kijken naar opgegraven gebruiksvoorwerpen en luisteren naar een monnik, die vertelt over het bedrijvige en zorgzame kloosterleven.

Kerkepad en boerderij Engelendaal

(Essenpark / Munnikkenweg)

VERDWENEN
ERFGOED



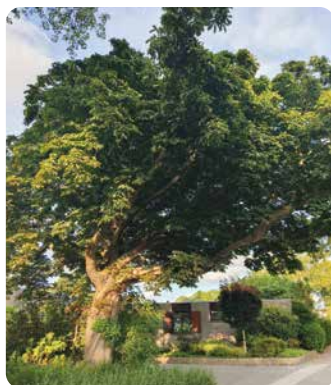
Boerderij Engelendaal was gelegen aan de Munnikkenweg, langs Omedijk en Leysloot.

Vanuit de kloosterpoort aan de Leysloot liep het Kerkepad door de weilanden (nu Essenpark) naar de toen nog katholieke parochiekerk (nu Dorpskerk) van Leiderdorp. Rondom en in de Munnikkenpolder (ja, gespeld met dubbel kk) lagen de Omedyck en Munnikkenkade, de Munnikkenmolen, de Dwarswatering, landerijen (Hengstenkamp, Vrouwenkamp) en de Munnikkenboo(m)gaard. Ook lagen er de Boomgaardlaan en de Gemenelaan, verwijzend naar de broeders en zusters van het Gemene Leven, aanhangers van de Moderne Devotie.

Aan de Munnikkenweg langs de Leysloot stond sinds circa 1830 de veeboerderij Engelendaal. Daar boerden meerdere generaties Van Leeuwen en Rijnsburger. Verwanten van Andries Rijnsburger ('Lange Dries') deden dat in de nabije omgeving. Zijn broer Jas langs de

karakteristieke Hoogmadeseweg (nu Milieustraat), zijn neef Andries ('Kleine Dries') iets verderop in Sterkenburg, en zijn tante Koosje van Leeuwen in boerderij Munnikkenboogaard. Zijn zoon Jan was de laatste veehouder op Engelendaal, tot de sloop in 1966.

Kom kijken hoe een monumentale kastanjeboom aan de Munnikkenweg herinnert aan dit verdwenen erfgoed.



Boerderij Sterkenburg

('Uitvaart van uw Leven' - Hoogmadeseweg 62)

BEDREIGD
ERFGOED
BEHOUDEN



Boerderij Sterkenburg

In het groen, langs de Hoogmadeseweg die de oorspronkelijke loop van de Leitha volgt, ligt deze 17^e-eeuwse boerderij met hooischuur. De boerderij viel in 1944 ten prooi aan een brand,

die het hoofdgebouw grotendeels in de as legde. De familie Rijnsburger ging in het naastgelegen *zomerhuis* wonen en gebruikte de restanten van het hoofdgebouw als veestal.

Vanuit dezelfde hoek: Boerderij Sterkenburg, hoofdgebouw in 1941.





Vanuit de andere hoek: in 1941 stak het hoofdgebouw nog uit boven het voorliggende zomerhuis.

In 1996 kocht de gemeente de panden voor een geplande uitbreiding van de algemene begraafplaats. Gelukkig behoeden enkele betrokken Leiderdorpers de panden voor de sloop.

Sterkenburg kreeg in 2018 een monumentale status. Bij de uiteindelijke verkoop stelde de gemeente als voorwaarde dat de nieuwe eigenaar er een maatschappelijke invulling aan zou geven.

Vandaag word je hier gastvrij ontvangen om te kijken en luisteren naar vertellingen over het verleden en heden, maar vooral over de bijzondere toekomstplannen als Uitvaartcentrum & Crematorium 'Uitvaart van uw Leven', waarbij het historische karakter van Sterkenburg zoveel mogelijk behouden blijft.

Stalraam in het hoofdgebouw.



Bescherming van cultureel erfgoed, in soorten en maten

Op gebouwen die als monument bescherming verdienen, zien we schildjes bij de voordeur, maar ook op archieven, bibliotheken en musea die als bewaarplaatsen van cultureel erfgoed.



Het blauw-witte schildje voor rijksmonumenten kennen we sinds 1954. In dat jaar werd in het UNESCO Cultuurovereenkomstverdrag afgesproken bij gewapende conflicten erfgoed voortaan te ontzien. In hun opleiding krijgen militairen hierover richtlijnen. Maar zij leren ook dat monumenten die vermoedelijk gebruikt worden voor militaire doeleinden niet hoeven te worden ontzien. Bij gewapende conflicten in het buitenland zien we dat dezer dagen maar al te vaak gebeuren.



Sinds 2014 zijn er ook andere schildjes voor rijksmonumenten. Leiderdorp telt 31 rijksmonumenten, zoals de Hollandse Tuin, de Dorpskerk, monumentale boerderijen langs de Achthovenerweg en molens in de polder.

Gemeentelijke monumenten hebben schildjes in lokale kleuren. In Leiden zien die schildjes er zo uit.



Leiderdorps schildjes zie je op de 47 gemeentelijke monumenten. Niet alleen op de boerderijen Munnikkenboogaard (Brasserie Park) en Sterkenburg, maar bijvoorbeeld ook op de Doesbrug en de voormalige Gemeenteschool aan de Kerklaan. Een afbeelding van een Leiderdorps schildje zie je op de hier naastgelegene pagina 19.

In oorlogstijd bieden schildjes onze monumenten hopelijk wel, maar al te vaak geen bescherming tegen bommen en granaten. In vredetijd dragen ze bij aan (h)erkenning. Zo kunnen ze voorbijgangers op het idee brengen er een kijkje te nemen.



Gemeentelijk monumentenschildje van boerderij Sterkenburg.

Immaterieel erfgoed kun je niet van schildjes voorzien, maar staat evenzeer bloot aan bedreigingen. Klimaatverandering dwingt steeds vaker tot aanpassing, uitstel of zelfs afgelasting van traditionele dorpsfeesten en sportieve

evenementen voor hardlopers en fietsers. Dat treft echt niet alleen maar schaatswedstrijden op natuurijs. Ook dit culturele erfgoed verdient onze bescherming, als bron voor veerkracht en samenwerking in onzekere tijden.

Ook inmiddels verdwenen monumenten zijn het bekijken waard. Op drie locaties, in de Bruggestraat, op de hoek van de Munnikkenweg en het Essenpark en bij de Ruigekade, zie je aan palen bevestigde schildjes met QR-codes. Door deze met je smartphone te scannen, zie je hoe de **klooster Engelendaal**, **Schans van Valdez** en **kasteel Huis ter Does** er indertijd uitzagen. Met de app 'History 5D' komen deze drie en andere in heel Nederland verdwenen monumenten weer in beeld. Het downloaden waard!



Klooster Engelendaal



Schans van Valdez



Huis ter Does

Wist je dat...



- ...dit de **23^e editie van Open Monumentendag in Leiderdorp** is?
- ...**Stichting Comité Doesbrug** bijdraagt aan het behoud van lokaal cultuur-historisch erfgoed, het landschap en de natuur? Niet alleen rondom de Doesbrug, maar ook boerderij Sterkenburg en ander erfgoed in de gemeente.
- ...het **Kijk- en Afhaalpunt** van Will en Marianne van Gessel vrijdag is geopend van 10.00 tot 17.00 uur? Kom kijken naar de maquette van Huis ter Does.
- ...het **Leiderdorps Museum** elke woensdag, zaterdag en zondag gratis toegankelijk is van 14.00 tot 16.00 uur? Naast de vaste tentoonstelling zie je tot medio november een tentoonstelling over de Leiderdorpse architect Piet van der Sterre, restaurateur van onder andere de Dorpskerk en de boerderij Munnikkenboogaard.
- ...het afgelopen kalenderjaar circa **950 bezoekers** hun weg naar het museum vonden? Velen daarvan bezochten de gratis lezingen op zondagmiddag.
- ...de collectie van het museum digitaal te doorzoeken is:
www.leiderdorpsmuseum.nl?
- ...**Erfgoedvereniging Bond Heemschut** de grootste erfgoedbeschermer van Nederland is? Al sinds 1911 zetten vrijwilligers zich in voor de bescherming en het behoud van erfgoed en landschappen.
- ...Open Monumentendag ook alleen mogelijk is door de inzet van veel **vrijwilligers** bij de panden en monumenten?
- ...het comité Open Monumentendag Leiderdorp 2026 bestaat uit:
Peter Diebels (vz), Jack Beijer, Hanne Bulk, Myrna Dop-Fraterman, Lisanne Gottenbos, Lidy van den Oord en Arjaan Wit?
Ze zijn bereikbaar via **info@leiderdorpsmuseum.nl**.



Leiderdorp